

185

Haziran 2016

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

TÜRKİYE-BELÇİKA İLİŞKİLERİ VE AB
PERSPEKTİFİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Deniz SERVANTIE
İKV Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

www.ikv.org.tr

Türkiye-Belçika İlişkileri ve AB Perspektifi Açısından Önemi

Deniz Servantie

İKV Uzman Yardımcısı

Genel Tespitler

- Belçika, 2005 yılında Türkiye ile AB arasında başlayan üyelik müzakerelerini koşullu bir şekilde destekleyen ülkelerden arasında yer almaktadır.
- Belçika'da hâlihazırda yaşamakta olan yaklaşık 220 bin vatandaşımız bulunmaktadır.
- Belçika ve Türkiye arasında ticaret hacmi 2015 yılında 5,7 milyar dolar seviyelerine ulaşmıştır.
- 2002-2015 yılları arasında Belçika'dan Türkiye'ye toplam yatırım miktarı 8,17 milyar dolar, Türkiye'den Belçika'ya ise 311 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.
- 2014 yılı itibariyle Türkiye'de yaklaşık olarak 500 Belçika kökenli şirket faaliyet göstermektedir.
- 2015 yılında Belçika'dan Türkiye'yi yaklaşık olarak 620 bin turist ziyaret etmiştir.
- Gerek Belçika'daki Türkiye kökenli göçmenlerin sağladığı sosyal bağlar, gerekse artan ticaret ve yatırım ilişkileri Türkiye'nin AB perspektifi açısından önemli bir kazanımdır.
- Avrupa Topluluklarının kurucu üyelerinden olan Belçika ile ilişkilerin geliştirilmesi AB entegrasyon sürecimiz açısından da önemlidir.
- AB'nin kalbi olarak bilinen Belçika, Türkiye'nin AB üyelik süreci açısından özel bir yer tutmaktadır.

Türkiye'nin Belçika ile ilişkileri Belçika'nın 1830 yılında gerçekleşen bağımsızlığından sadece birkaç yıl sonra başlamıştır. Bu çerçevede dönemin Osmanlı İmparatorluğuna Belçika'dan çeşitli yatırımlar gerçekleşmiş ve söz konusu yatırımlar Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Bunun en tanınmış örneklerden biri şüphesiz ki İstanbul Beyoğlu ilçesinde bulunan tüneldir. Hâlihazırda NATO müttefiki olan iki ülke, her alanda

güçlü ilişkilerini sürdürmektedir. Belçika, Türkiye'nin AB üyeliğine koşullu destek vermektedir. Bu çerçevede Belçika yetkilileri Türkiye'nin üyelik müzakereleri kapsamında yer alan müktesebatı yerine getirmesinin gerektiği üzerinde durmaktadır.

Belçika-Türkiye İlişkilerinin Tarihçesi

Belçika ile Türkiye arasındaki ilişkiler 19'uncu yüzyıla dayanmaktadır. Osmanlı Devleti, 1830 yılında bağımsızlığını kazanan Belçika'yı 1837 yılında tanımış ve diplomatik ilişkiler kurulmuştur. Bu çerçevede Belçika ile 1838, 1840 ve 1862 yıllarında dostluk, ticaret ve gemicilik antlaşmaları imzalanmıştır¹. Söz konusu antlaşmaların ardından Belçika, Osmanlı İmparatorluğu'nda İstanbul'da olmak üzere büyükelçilikler ve konsolosluklar açmıştır. O dönemde birçok Avrupa ülkesi ile savaşan Osmanlı Devleti, söz konusu ülkenin tarafsız politikalarından ötürü Belçika'dan kolay bir şekilde silah alabilmiştir. Diplomatik alandaki ilişkilerin, ekonomik alandaki gelişmelere yön vermesiyle birlikte, iki devlet arasında ki karşılıklı etkileşimler, Cumhuriyet dönemine kadar sürdürülmüştür.

1925 yılında Belçika, Lozan Antlaşması'nı onaylayarak Türkiye Cumhuriyeti'ni resmen tanımıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk ve İnönü dönemlerinde mesafeli ve sorunsuz giden siyasi ve diplomatik ilişkiler, Demokrat Parti'nin iktidara geçmesiyle beraber daha da fazla canlanmıştır². Bu çerçevede, 1955 tarihinde Türkiye ile Belçika-Lüksemburg Ekonomik Birliği arasında ticaret ve ödeme protokolü imzalanmıştır³. 1960 ve 1970 yıllarında ikili ilişkiler, ekonomik ve kültürel açıdan gelişmeye devam etmiştir. Bu bağlamda Türkiye'ye gerçekleştirilen Belçika yatırımlarında göreceli bir artış meydana gelmiştir. Türkiye'nin Belçika'da büyüyen görünürlüğüyle beraber Türkiye'ye gelen Belçikalı turistlerin sayısında da önemli bir artış görülmüştür. Bu zamana denk ikili ilişkilerde çok fazla sıkıntının yaşanmadığı söylenebilir.

Belçika'ya Türk Göçü

1960'lı yıllarda Belçika, Türkiye'de göç akınına sahne olmuştur. Bu kapsamda Brüksel'de Temmuz 1964 tarihinde taraflar arasında İşgücü Anlaşması imzalanmıştır⁴. Böylece Belçika'da işçi olarak çalışan Türk vatandaşlarının sayısında hızlı bir artış yaşanmıştır. Başta Almanya'da olduğu gibi Belçika'ya yerleşen Türkler başlangıçta "misafir işçi" olarak tanımlanmış ve Belçika'ya daimi olarak yerleşecekleri düşünülmemiştir. Belçika'ya yerleşen Türklerin büyük bir bölümü ise Afyonkarahisar'ın Emirdağ

¹ Yrd. Doç. Dr. Savaş Sertel ve Şahin Yedek, "Arşiv Belgelerine Göre Milli Şef Döneminde Türkiye-Belçika İlişkileri (1938-1950)", No: 33, The Journal of Academic Social Science Studies, 2015, http://www.jasstudies.com/Makaleler/655707905_24-Yrd.%20Do%C3%A7.%20Dr.%20Sava%C5%9F%20SERTEL.pdf, Erişim tarihi: 09.05.2016

² "Belçika'daki Türk Yerleşiminin Sosyal, Ekonomik ve Tarihi Boyutları", ihya.eu, <http://www.ihya.eu/avrupa/belcika-daki-turk-yerlesiminin-sosyal-ekonomik-ve-tarih%C3%8E-boyutlari.html> Erişim tarihi: 16.05.2016

³ T.C. Lüksemburg Büyükelçiliği, "Türkiye İle Lüksemburg Arasında İmzalanan Anlaşmalar, Protokoller ve Programlar", 09.02.2012, <http://luksemburg.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=122007> Erişim tarihi: 18.05.2016

⁴ John Fitzmaurice, "The Politics of Belgium: A Unique Federalism", C.Hurst & Co. Publishers, 1996, Erişim tarihi: 16.05.2016.

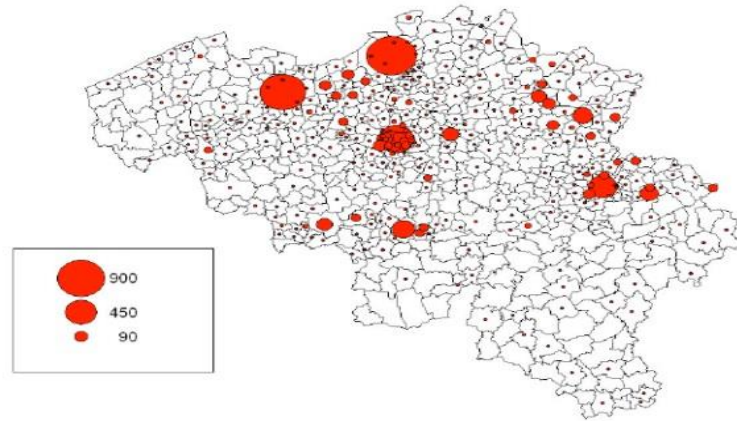

ilçesinden gelmiştir⁵. 1970 yılında Türk vatandaşlarının turist vizesi elde etmeleriyle ile beraber vatandaşlarımız Belçika'ya yakınlarını getirmeye hak kazanmışlardır. Buna rağmen, 12 Eylül 1980 tarihinde Türkiye'de gerçekleştirilen darbenin ardından taraflar arası ilişkiler gerilmiş ve Belçika yetkilileri tek taraflı bir şekilde göç dalgalarına hukuki yaptırımlar getirmiştir.

Türkler Belçika'daki en büyük ikinci yabancı topluluğu oluşturmaktadır. Şüphesiz Belçika'ya yerleşmiş 220 bin kişilik Türk nüfusunun varlığı, Türkiye-Belçika ilişkileri için önemli bir unsur teşkil etmektedir. Buna ek olarak Bulgaristan'ın AB'ye üye olmasıyla beraber, Bulgaristan'daki soydaşlarımızın bir bölümü de da Belçika'ya yerleşerek Türk kökenliler arasına eklenmiştir.

Belçika'da bulunan Türkler, özellikle başta Brüksel olmak üzere ülkenin büyük kentlerinde yaşamaktadır. Söz konusu nüfusun yarısı Flaman bölgesinde yer alırken, dörtte biri Brüksel bölgesinde ve kalan dörtte birlik kısım ise Valonya bölgesine yerleşmiştir⁶.

Harita 1:Belçika'daki Türkler

Kaynak: Belçika Göç Enstitüsü (IRFAM), 2011

Buna ek olarak Belçika'da bulunan vatandaşlarımızdan her geçen gün daha fazla sayıda kişi Belçika vatandaşlığına geçmektedir. Belçika tarafından 2011 tarihinde kabul edilen çifte vatandaşlık uygulamasıyla beraber, Belçika vatandaşlığına başvuran Türklerin sayısında büyük bir artış gözlenmiştir. Daha önceki yıllarda böyle bir artışın görülmemesinin başlıca nedenleri arasında Belçika vatandaşlığına geçebilmek için kişinin diğer vatandaşlığından feragat etmesi zorunlu olması gösterilebilir.

Belçika'da bulunan Türkler, kendi işletmelerini kurarak ülke ekonomisine de fayda sağlamaktadırlar. Siyasetten sanat alanına, ticaretten spora kadar Belçika Türkleri,

⁵ Johan Wets, "The Turkish Community in Austria and Belgium: The Challenge of Integration", Turkish Studies (Routledge), 2006, Erişim tarihi: 16.05.2016.

⁶ Altay A. Manço, "Genç Türkler: 1990/2011 gözlemleri vasıtasıyla Belçika'ya Eklenmenin Değerlendirilmesi, Almanya ve Türkiye ile Mukayesesi", IRFAM, 2012, http://irfam.org/assets/File/turc/genc_turkler.pdf Erişim tarihi: 10.06.2016.

birçok alanda başarı elde etmişler. Örneğin, Belçika'nın Charleroi şehrinde doğmuş olan Emir Kır, Brüksel'in Saint-Josse belediyesinin başkanlığın üstlenmektedir. 2003 yılında Flaman bölgesinin VTM televizyon kanalında bir müzik yarışmasında birinciliği kazanan Sivaslı bir ailenin çocuğu Hadise Açıkgöz, futbolda ün kazanmış futbolcu Önder Turacı, 2003 yılı Belçika Güzellik Yarışmasında birinciliği elde eden Zeynep Sever birer örnek olarak görülebilir.

Belçika'ya Türk işçi göçünün 50'nci yılı etkinlikleri kapsamında Brüksel'in Grand Place meydanındaki dev Türk halısı

2014 yılında Belçika'da Türk göçünün 50'nci yılı vesilesiyle birçok kültürel faaliyet düzenlenmiştir. Bu faaliyetler iki ülke arasında özellikle sanatçılar, girişimciler, siyasetçiler ve akademisyenler ile birçok dalda alışveriş yapılmasına vesile olmuştur. Ayrıca Brüksel'de bulunan Yunus Emre Enstitüsü'nün de 50'nci yıl faaliyetlerine katıldığını eklememiz gerekir. Söz konusu enstitü, kurulduğundan beri yabancılara Türkçe dersler sunmakla birlikte Türkiye ve Türk kültürünün tanıtımında önemli bir rol oynamaktadır. 1960'lı yıllardan beri Belçika'da bulunan Türkler, ülkenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmakla beraber ülkenin çok kültürlü kimliğine de zenginlik katmışlardır. Aynı şekilde, 2015 yılında Europalia Uluslararası Kültür ve Sanat Festivali'nin konuk ülkesi olan Türkiye, bu şekilde Belçika'ya kendisini daha iyi tanıtmak için önemli bir fırsat elde etmiştir. Belçika'da bulunan Türk derneklerinin de Türkiye'nin ve Türk kültürünün tanıtımında ayrıca Türkiye'nin zengin mozağini temsil etmede önemli rol oynadıklarını belirtmek gerekir. Bu çerçevede bu dernekler, Kürt, Hristiyan, Alevi ve diğer azınlık gruplarını da temsil etmektedir.

Aralık 2007'de Belçika'nın tanınmış vakıflarından Kral Baudouin Vakfı tarafından yayımlanan kamuoyu araştırması, Belçika Türklerinin Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki yaklaşımı konusunda çarpıcı bir tablo ortaya koymaktadır. Araştırmaya katılan Türk kökenli Belçikalıların yüzde 30'u Türkiye'nin AB üyeliğini desteklediklerini belirtirken yüzde 34'ü Türkiye'nin AB üyeliğine karşı görüş bildirmiştir. Yüzde 22,5'lik bir kesim Türkiye'nin AB üyesi olup olmamasının fark yaratmayacağını belirtirken

yüzde 10'luk bir kesim herhangi bir görüş bildirmemiştir⁷. Buna ek olarak Türkiye'nin üyeliğine destek verenlerin yüzde 47'si bunu daha fazla demokrasi, yüzde 57'si daha fazla istihdam olanağı, yüzde 53'ü ise insan haklarının korunmasında gelişme ile açıklamaktadır.

Brüksel'deki Türk diasporasının konumu ve Türk derneklerinin faaliyetleri mercek altına alan bir diğer araştırmaya göre, Belçika Türklerinin yarısından fazlası Türkiye'de doğup büyümüş olup bunların yüzde 74'ü kendilerini "Avrupalı Türk" olarak tanımlamaktadır⁸. Araştırmada dikkat çeken diğer unsur ise Brüksel'de bulunan Türk derneklerinin AB kurumları ile bağlantılarının yetersiz olduğudur. Buna rağmen araştırma, birçok Türk derneğinin liderlerinin AB konuları ile ilgili daha fazla bilgi edinmek ve Türkiye'nin üyelik sürecini daha yakından takip etmekle beraber süreçte bir rol oynamak istediklerini göstermektedir. Bu alanda Türk resmi makamlarının da doğrudan bir desteği olabileceği söylenebilir.

Belçika'nın Türkiye-AB İlişkileri ile ilgili Tutumu

Günümüzde Belçika ile Türkiye arasındaki ikili ve çok taraflı ilişkiler yoğun bir şekilde sürmektedir. Aynı zamanda en önemli AB kurumlarına ev sahipliği yapan ve AB'nin kalbi olarak nitelendirilen Brüksel, Türkiye'nin AB üyeliğini koşullu olarak destekleyen ülkelerden biridir. Belçika liderleri, özellikle Türkiye'nin AB müktesebatında yer alan tüm kriterleri yeterli düzeyde karşılamaının büyük önem taşıdığını önemle vurgulamaktadırlar. Türkiye'nin AB aday ülkesi ilan edildiği 1999 yılında, dönemin Belçika Başbakanı Guy Verhostadt'in ve AP'deki grubu ALDE'nin (Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı) Türkiye'nin aday ülke ilan edilmesi için oldukça olumlu bir rol oynadıkları söylenebilir. Söz konusu olumlu tutumun aslında iki kaynağı olduğu görülmektedir. Bunlar; bir taraftan Belçika'daki Türk topluluğunun ülkeye entegrasyonun pekiştirilmesi ve diğer taraftan ise Belçika'nın dış politika hedefleri çerçevesinde AB'nin ve NATO'nun güçlendirilmesi olarak ifade edilebilir⁹.

Bu çerçevede Belçika, 2005 yılında Türkiye ile üyelik müzakerelerinin başlamasına engel oluşturmayıp müzakerelerin Türkiye tarafından ciddi bir şekilde ele alınması gerektiğinin birçok defa altını çizmiştir. 2010 yılının ikinci yarısında AB Konseyi Dönem Başkanlığını da üstlenmiş olan Belçika, dönem başkanlığı sırasında özellikle Türkiye'nin AB müktesebatına sadık kalması gerektiğini ve ancak bu çerçevede fasılların müzakereye açılabilceğini dile getirmiştir. Ancak tüm bunlara rağmen o dönemlerde herhangi bir yeni fasıl açılmamıştır¹⁰. Anılan dönemde yeni bir fasılın açılmasının mümkün olmaması ise Kıbrıs sorunuyla bağlantılı olduğu söylenebilir.

⁷ King Baudouin Foundation, "Belgian-Turks: A Bridge or a Breach between Turkey and the European Union?", Aralık 2007.

⁸ Eme Öz dora-Aksak, Juan-Carlos Molleda, "Immigrant Integration Through Public Relations and Public Diplomacy: An Analysis of the Turkish Diaspora in the Capital of the European Union", 13.06.2014.

⁹ Sait Akşit, Özgehan Şenyuva, Çiğdem Üstün, "Avrupa Birliği Ülkelerinden Türkiye'nin Üyeliğine Bakış", CES, Kasım 2009.

¹⁰ "Türkiye 6 aydır AB ile fasıl açamadı", CNN Türk, 03.01.2011,

<http://www.cnnturk.com/2011/turkiye/01/03/turkiye.6.aydir.ab.ile.fasil.acamadi/601793.0/> Erişim tarihi: 10.06.2016

2000'li yıllardan sonra hızla artan görüşmeler Belçika'nın, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olan tutumunu olumlu yönde etkilese de 2015 yılına geldiğinde mülteci krizinin etkilerinin artması ile beraber, Belçika yetkilileri Türkiye daha fazla işbirliği ve Türkiye'nin üyelik için daha fazla çaba göstermesi gerektiğini dile getirmiştir. Örneğin Belçika Başbakanı Charles Michel, Türkiye'nin AB üyeliğinin çok uzakta olduğunu söyleyerek, AB üyeliğinin Türkiye'nin tutumuna bağlı olduğunu ifade etmiştir. İnsan hakları, yargı bağımsızlığı ve basın özgürlüğünün AB'nin önemli değerlerinden olduğunu da ifade eden Michel, bazı fasılların açılması ile daha açık bir diyalog imkânı da sağlanabileceğini belirtmiştir¹¹. Ayrıca 2015 yılında Belçika Parlamentosu'nda 1915 olaylarına ilişkin bir kararın kabulü, iki ülke arasında daha önce benzeri görülmemiş bir krize neden olmuş ve Türkiye'nin tepkisine yol açmıştır¹². İki ülke arasında yaşanan bu gerilim, diplomatik bir krize neden olsa da, devletler birbirlerine tek taraflı veya karşılıklı yaptırımlarda bulunmamışlardır.

Türkiye'nin AB üyeliğinin ancak gerekli koşulların sağlanması halinde gerçekleşebileceğini savunan Belçika, Mart 2016'da düzenlenen Adalet ve İçişleri Konseyi toplantısının ardından bir açıklama yaparak Türkiye ile AB'nin yabancı savaşıların hareketlerinin izlenmesine yönelik birlikte çalışması gerektiğini de bildirmiştir. 2008 küresel finansal kriziyle beraber kendi içindeki kırılmalar ile mücadele eden AB, aynı zamanda son dönemlerde yaşanan mülteci krizi ve küresel terör olayları ile de aktif bir şekilde mücadele etmektedir. Suriye krizinin sebep olduğu sığınmacı akınıyla beraber, Türkiye ile daha yakın işbirliğine giden AB, yapılan görüşmelerde mali destek, sınır yönetimi, insan kaçakçılarıyla mücadele, bütünleşme politikaları ve vize serbestliği konularının yanı sıra Suriye'de muhtemel tampon bölge oluşturulması gibi konuların Türkiye ile AB tarafından birlikte ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Türkiye-Belçika İlişkilerinin Ekonomik Boyutu

2015 yılında GSYH'si 410 milyar avro tutarında olan ve yüzde 1,4 oranında bir büyüme kaydeden Belçika ekonomisi, AB'nin güçlü ve istikrarlı ekonomilerindedir. Türkiye ile Belçika arasındaki ekonomik ilişkiler son yıllarda kayda değer şekilde gelişme göstermiştir. Bu çerçevede, Türkiye'ye gerçekleşen Belçika yatırımlarında gözde görülebilir bir ilerleme kaydedilmiştir.

2015 yılında Türkiye'nin Belçika'ya yatırımları 5,7 milyar dolara ulaşmıştır¹³. Türkiye'nin Belçika'ya ihraç ettiği başlıca ürünler; nakliye araçları, makineler, tekstil ürünleri, sebze ve meyvelerden oluşmaktadır. Türkiye'nin Belçika'dan ithal ettiği ürünlere bakıldığında ise plastik, kimya ve ilişkili sanayi ürünleri, makineler, elektrikli cihazlar, parçalar ve demir-çelik ön plana çıkmaktadır. Buna ek olarak 2002-2015 döneminde Belçika'dan Türkiye'ye gerçekleştirilen toplam yatırım miktarı önemli bir

¹¹ "Belçika Başbakanı Michel: Türkiye, AB Üyeliğine Çok Uzak", Haberler, 29.11.2015, <http://www.haberler.com/belcika-basbakani-michel-turkiye-ab-uyeligine-cok-7922705-haberi/> Erişim tarihi: 16.05.2016.

¹² "Belçika, Ermeni tasarısını kabul etti", NTV, 23.07.2015, <http://www.ntv.com.tr/dunya/belcika-ermeni-tasarisini-kabul-etti.q25nokedgUuYh2zW3ozL7w> Erişme tarihi: 13.06.2016

¹³ T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Türkiye-Belçika İlişkileri", 2011, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-belcika-siyasi-iliskileri-tr.mfa> Erişme tarihi: 08.06.2016

artış göstererek 8,17 milyar dolara ulaşmıştır. Buna karşın aynı dönemde Türkiye'nin Belçika'ya yaptığı yatırımlar 311 milyon dolara ulaşmıştır.

Tablo 1: Türkiye-Belçika Dış Ticaret Değerleri (Bin Dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi	Dış Ticaret Dengesi
2011	2.450.998	3.959.254	6.410.252	-1.508.256
2012	2.360.258	3.690.322	6.050.580	-1.330.064
2013	2.573.804	3.843.376	6.417.180	-1.269.572
2014	2.940.313	3.863.934	6.804.247	-923.621
2015	2.556.250	3.146.923	5.703.173	-590.673

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2015

Sonuç

Sonuç olarak, ikili ilişkiler sağlam bir zeminde devam etmekle beraber birçok alanda önemli gelişmelerin sağlandığı görülmektedir. Belçika'da sayıları 220 bin civarında olan soydaşımızın bulunması, iki ülke arasında önemli bir köprü oluşturmaktadır. Birçok alanda Belçika'nın ekonomik hayatına katkıda bulunan Belçika Türkleri, Türkiye'nin imajı için de kilit bir rol oynamaktadırlar. 50 yıldır Belçika'da bulunan Türkler; sivil toplum örgütleri, kültür merkezleri ve içlerinden çıkardıkları girişimcilerle gayet organize bir toplum olarak görülmektedir. Ayrıca Belçika'nın Türkiye'ye karşı ilgisinin son yıllarda hem kültürel hem ekonomik açıdan arttığı söylenebilir. Söz konusu ilgi ise Belçika yatırımlarının Türkiye'de artışı ile ve Belçikalı turistlerin yoğun bir şekilde ülkemizi ziyaret etmeleri ile açıklanabilmektedir.

Europalia Festivali çerçevesinde Türkiye'nin konuk ülke olması, ülkemizin Belçika tarafından tanıtımına elbette faydalı olmuştur. Belçika'dan gelen turistlerin artışı ile de ülkeler arası tanınırlığın artacağı ve bunun da ikili ekonomik ilişkilere olumlu yansıdığı aşikârdır. İlişkilerin daha güçlü bir şekilde gelişmesi için yatırımların teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Belçika'dan Türkiye'ye gitgide artan yatırımların önemli bir trend olduğu belirtilmelidir. Türk işadamlarının da Belçika'ya daha fazla odaklanması ikili ilişkilere olumlu şekilde yansımaktır. Belçika'nın, Türkiye'nin AB üyelik sürecine olan desteğini daha da pekiştirmek için kültürel ve ekonomik faaliyetlerin artırılması önem arz etmektedir. Bundan başka Belçika'da bulunan Türklerin, özellikle Türk derneklerinin, siyasi, kültürel ve ekonomik alanlarda daha aktif bir rol oynamasının Türkiye ve Türk kültürünün imajı, tanıtımı ve ikili ilişkilerinin gelişimine olumlu bir şekilde yansıtacağı söylenebilir.

